

คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง¹

ณดา จันทรสม²
ณัฐพงศ์ ทองภักดี³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขคุณธรรมในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล การบริหารองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขหลักของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล ซึ่งผลการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การส่งเสริมคุณธรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับต้องเน้นที่การสร้างคุณธรรมจริยธรรมในระดับบุคคล การเป็นผู้มีคุณลักษณะในการเป็นมนุษย์ที่ดี และเมื่อบุคคลมีคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว ย่อมจะทำให้ขององค์กรมีการบริหารกิจการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล และสังคมในภาพรวมมีความสุข

ผลการสำรวจพบว่า ประชาชนส่วนมากรับรู้ถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ยังไม่ค่อยเข้าใจเงื่อนไขหลักของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ประชาชนคนไทยให้ความสำคัญกับหลักคุณธรรมเชื้อสัจธรรม สุจริตมากเป็นอันดับหนึ่ง เพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมไทย และนำพาชีวิตสู่ความสมดุลและยั่งยืน รองลงมาคือ การอดทน อดกลั้น ขยันหมั่นเพียร มีความมานะพยายาม และ การรู้จักเสียสละ รู้จักแบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ตามลำดับ

ปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทย คือ เรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน รองลงมาคือ การเสียสละ แบ่งปัน ขาดความมีน้ำใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และการขาดความสามัคคี ประองตอง รักใคร่กลมเกลียว เกิดความขัดแย้งในสังคม และประชาชนให้ความสำคัญกับการเร่งดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในประเทศเป็นเรื่องเร่งด่วนมากถึงมากที่สุด และหน่วยงานที่ควรจะมีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยมากที่สุด คือ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายและประชาชนต้องร่วมมือกัน

¹ บทความนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

<http://www.cse.nida.ac.th>

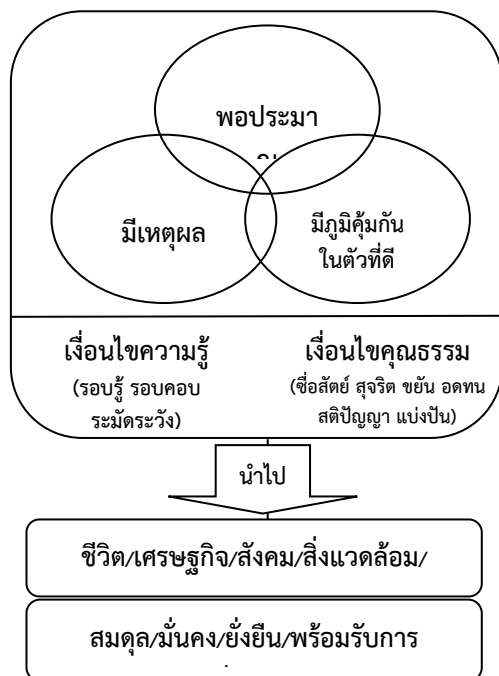
² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 118 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 ติดต่อผู้เขียน: nada@nida.ac.th

³ ศาสตราจารย์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 118 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมทุกวันนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจากการที่โลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำทันสมัย การใช้ชีวิตที่เร่งรีบมุ่งเน้นการแข่งขันเอาชนะ ส่งผลให้ผู้คนในสังคมมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิม ก่อเกิดปัญหาสังคมที่สะท้อนออกมามากขึ้น เช่น การเอารัดเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัว การทุจริตคอร์รัปชัน การทำร้ายกัน การขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ความอดทนและความยับยั้งชั่งใจในการตัดสินใจลดลง เป็นต้น ปัญหาสังคมในหลาย ๆ ส่วนเริ่มสะท้อนความรุนแรงมากขึ้นและเป็นปัญหาในทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน สังคม ทุกองค์กร และในระดับชาติ

การมีหลักคิดในการตัดสินใจเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตมีความสำคัญเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา และมีความเห็นพ้องกันจากทุกภาคส่วนว่า หลักคิดดังกล่าวจะเป็นทางออกสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในปัจจุบัน ด้วยเพราะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้หลักคิดเพื่อการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยเน้นหลักของความพอประมาณ มีเหตุมีผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยสรุปหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะมีองค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย 3 ท่วง และ 2 เงื่อนไข (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 สรุปแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : ญัฎฐพงศ์ ทองภักดี (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความเป็นมาและความหมาย.

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ คือ ไม่มากเกินไป หรือน้อยเกินไป จนเกินกำลังของการผลิต และการบริโภค เป็นต้น

ความมีเหตุมีผล หมายถึง การตัดสินใจที่เป็นไปอย่างมีเหตุมีผล พิจารณาถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ ทั้งผลทางด้านบวกและผลทางด้านลบและเปรียบเทียบต้นทุนและผลประโยชน์อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยประเมินความเป็นไปได้ของการเกิดขึ้นของปัจจัยเสี่ยง และประเมินผลกระทบของการเกิดปัจจัยเสี่ยงเหล่านั้น พร้อมเตรียมการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหรือความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

เงื่อนไขความรู้ หมายถึง การมีความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังตัดสินใจ อย่างรอบด้านและรอบคอบที่จะนำมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจ ประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

งานศึกษาที่ผ่านมาได้มีการศึกษาถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน การบริหารองค์กรภาคธุรกิจ การบริหารองค์กรภาครัฐ และการกำหนดนโยบายในระดับประเทศ⁴ โดยมีการกล่าวถึงเงื่อนไขหลัก 2 ประการที่สำคัญต่อการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่มากนัก งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นกรอบในการส่งเสริมคุณธรรมที่เป็นเงื่อนไขหลักควบคู่กับการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 ศึกษาเงื่อนไขคุณธรรมในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล การบริหารองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

2.2 ศึกษาความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขหลักของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล

⁴ ดู อภิชัย พันธเสน พิเชษฐ เกียรติเดชปัญญา และสรวิชัย เปรมชื่น (2549) อนาคต จันทรสม. บรรณาธิการ (2551) นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ (2552) ประสพโชค มั่งสวัสดิ์ (2552) และ วิชัย รูปขำดี (2552)

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 ความหมายของคำว่า “คุณธรรม”

“โสเครตีส” (Socrates) (470/469 BC – 399 BC) นักปราชญ์ชาวกรีกให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เปลี่ยนแปลงได้ เมื่อได้รับการอบรมสั่งสอนจากครอบครัว และสถาบันการศึกษา และ ความรู้ ก็ถือว่าเป็นคุณธรรม (Knowledge is virtue) อีกนัยหนึ่ง คือ คุณธรรมจะคอยควบคุม และหล่อหลอมจิตใจให้บุคคลนั้นมีจิตสำนึกไม่ให้อำนาจสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่ไม่ควร โดยคนที่มีคุณธรรมได้นั้นต้องรู้จักตนเองเสียก่อนว่าอะไรควรทำ และอะไรเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ คุณธรรมแบ่งออกเป็น 5 ประการ (สุมิตรา จิตต์ศรัทธา, 2553) คือ

- 1) ปัญญา (wisdom)
- 2) การปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา (deity)
- 3) ความกล้าหาญ (courage)
- 4) การควบคุมตนเอง (self-control)
- 5) ความยุติธรรม (justice)

ในขณะที่ “เพลโต” (Plato) (428/247 หรือ 424/423 BC – 348/347 BC) กล่าวถึง คุณธรรม (virtue) ว่ามีความหมายคล้ายจริยธรรม (ethics) โดยคุณธรรมเป็นความรู้ (knowledge) ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นเองได้ หากเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ประสบการณ์ (experiences) และการปฏิบัติเท่านั้น โดยเพลโตได้แบ่งลักษณะสำคัญของคุณธรรมออกเป็น 4 ประการ (สุมิตรา จิตต์ศรัทธา, 2553) คือ

- 1) ปัญญาหรือปรีชาญาณ (wisdom) หมายถึง การรู้จักตนเองว่าควรประพฤติหรือปฏิบัติไปในเส้นทางที่ดี หรือเส้นทางที่ไม่ดี สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร
- 2) ความกล้าหาญ (courage) หมายถึง กล้าที่จะต่อต้านสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือกลุ่มคนที่ประพฤติที่มีชอบ กล้าที่จะเผชิญกับสิ่งที่ถูกต้องและมั่นใจว่าตนกระทำสิ่งดีงามแล้ว
- 3) การรู้จักประมาณหรือเดินสายกลาง (temperance) หมายถึง ตนเองต้องรู้จักควบคุมจิตใจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และเป้าหมายในชีวิตของตนเอง รวมทั้งไม่ควรก้าวก่ายสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลอื่นๆ
- 4) ความยุติธรรม (justice) หมายถึง ความเสมอภาพ และความเท่าเทียม ทั้งกับตนเอง และผู้อื่น

เพลโต เห็นว่า คุณธรรมที่แท้จริงมีคุณค่าภายในตัวของมัน ไม่ว่าจะเป็ความกล้าหาญ ความพอดี ความยุติธรรม โดยสิ่งเหล่านี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้ครอบครองความดีต้องตั้งอยู่บนความรู้ หากคนในสังคม

ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรม สังคมจะขาดระเบียบ มีแต่การเบียดเบียน และละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นๆ (กิตติยา โสภณโกโคย, ม.ป.ป.)

ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรม หมายถึง

“คุณงามความดี ไม่ว่าจะ เป็นทางกาย วาจา หรือใจ คนที่มีคุณธรรม คือคนที่ประพฤติปฏิบัติดี พุทธิ และคิตดี เช่น ข้าราชการที่มีคุณธรรมทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่กล่าวเท็จ และไม่คิดร้ายต่อเพื่อนร่วมงาน

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า คุณธรรม จะเห็นได้ว่า การที่จะตัดสินว่าอะไรดี อะไรชั่ว ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์หลายประการ ส่วนหนึ่งอาจขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์สำหรับประพฤติปฏิบัติในสังคม ที่ระบุว่า การกระทำแบบใดที่ถือว่าดี และการกระทำแบบใดที่ถือว่าไม่ดี ซึ่งเรียกว่า จริยธรรม เช่น ผู้ชายที่ทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูลูกและเมีย เป็นคนที่ไม่ดีทั้งคุณธรรมและจริยธรรม แต่ ถ้ามีลูกเมียหลายคน และสามารถเลี้ยงดูลูกเมียทุกคนด้วยความยุติธรรม ก็ถือว่าดีคุณธรรม แม้ว่า จะไม่มีจริยธรรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 กำหนดความหมายของ “คุณธรรม” หมายถึง สิ่งที่คุณควบคุมจิตใจของบุคคลในสังคมให้รู้จัก ผิดชอบชั่วดี ละเว้นต่อบาป ไม่ประพฤติสิ่งที่มีชอบ และผลักดันให้บุคคลในสังคมปฏิบัติแต่สิ่งที่เหมาะสมและสิ่งดี งามให้เกิดขึ้นในสังคมไทย และคำว่า “จริยธรรม” หมายถึง กรอบหรือแนวทางอันดีงามที่ควรปฏิบัติ และเป็น เครื่องมือในการกำหนดให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสงบสุขร่มเย็นในการดำรงชีวิตของ บุคคลในสังคมไทย

เมื่อพิจารณาความหมายดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะพบว่าหลายครั้งการกล่าวถึงคุณธรรมมักจะควบคู่ ไปกับคำว่า จริยธรรม จนบางครั้งจะเรียกควบกันไปเป็นคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งคำว่า “จริยธรรม” หมายถึง ธรรม ที่เป็นข้อปฏิบัติ กฎเกณฑ์ที่กำหนดความประพฤติ ศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ความเป็นผู้มี ปรีชาญาณ (ปัญญาและเหตุผล) ทำให้มนุษย์รู้จักผิดชอบชั่วดี แยกแยะได้ว่าสิ่งใดควร และสิ่งใดไม่ควร(จรรยาพร ธรรมนิพนธ์, ม.ป.ป.)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๕ ความว่า

“... คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติ ปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอด

อ้อมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือ การ รู้จักละวาง ความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้ เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และ มีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์ ..."

พระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม ๔ ประการนี้ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในเรื่อง ฆราวาสธรรม 4 คือ

- 1) สัจจะ มีความจริงใจที่จะรักษาคำพูดที่ให้ไว้กับตนเอง
- 2) ทมะ รู้จักบังคับจิตใจของตนเองที่จะปฏิบัติตามคำพูด
- 3) ขันติ มีความอดทนอดกลั้นที่จะปฏิบัติตามคำพูดของตนเองให้สำเร็จลุล่วง
- 4) จาคะ ปฏิบัติแต่สิ่งดีงามตามที่ตนเองกล่าววาจาไว้

แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีหน่วยราชการหลายหน่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงมหาดไทย และ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) ได้นำพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการนี้ ไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางให้ประชาชนทั่วไป และข้าราชการยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ แต่เนื่องจากขาดกระบวนการฝึกฝน อบรม เพื่อให้เข้าใจหลักการวิเคราะห์ และการประพฤติปฏิบัติ ตามแนวพระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการดังกล่าวอย่างเป็นกระบวนการที่ครบวงจร จึงไม่ประสบผลสำเร็จ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ สังคมไทยมากนัก (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2547)

หากพิจารณาคุณธรรม 4 ประการนี้ จะเห็นได้ว่า ไม่ใช่หลักการประพฤติปฏิบัติจริยธรรม 4 เรื่อง ที่แยกตัวเป็นอิสระจากกัน แต่อันที่จริงแล้ว จะพิจารณาว่าเป็นชุดของกระบวนการความคิดชุดหนึ่งที่ประกอบด้วย ขั้นตอนของพัฒนาการ 4 ขั้น ซึ่งมีพลังที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งในระดับชีวิตปัจเจกบุคคลและสังคม ส่วนรวม คล้ายคลึงกับกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) ที่ประกอบด้วยขั้นตอน สำคัญต่างๆ เช่น การสังเกตปรากฏการณ์ การตั้งสมมติฐานเพื่ออธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์นั้นๆ การพิสูจน์ สมมติฐานตามที่ตั้งไว้ การสรุปผลการพิสูจน์เพื่อสร้างเป็นทฤษฎีทั่วไป เป็นต้น

3.2 คุณธรรมและจริยธรรมในระดับบุคคล

ตามคำนิยาม คุณธรรม ดังกล่าวข้างต้น หากจะพิจารณาถึงคุณธรรมระดับบุคคล น่าจะหมายถึง สภาพ คุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ของปัจเจกบุคคล การมีคุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคล มีความสำคัญต่อการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสร้างความสันติสุขให้แก่สังคม เนื่องจากหลักพื้นฐานของประชาชน ได้แก่ อิสรภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย มีความเสี่ยงต่อการเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ถ้าประชาชนในสังคมขาดคุณธรรม จะก่อให้เกิดความเห็นแก่ตัว ขาดความโอบอ้อมอารี หรืออาจก่อให้เกิด อาชญากรรมแก่สังคมได้

การมีคุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคลในสังคมประชาธิปไตยอาจแบ่งออกเป็นสองส่วน ประกอบด้วย

- 1) การมีคุณสมบัติของการเป็นมนุษย์ที่ดี” หมายถึง คุณสมบัติที่ศาสนาต่าง ๆ ได้บัญญัติขึ้น เพื่อให้สมาชิกทุกคนในสังคมประพฤติแต่สิ่งดีงาม ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา และ 2) การเป็นประชาชนที่ดีในสังคมประชาธิปไตย โดยมีคุณลักษณะเฉพาะสำหรับประชาชนในสังคมประชาธิปไตยที่มีความแตกต่างไปจากระบบการปกครองอื่น ซึ่งลักษณะเฉพาะของบุคคลต้องสอดคล้องกับการพิทักษ์ความเป็นอิสระภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคของตนเองควบคู่ไปกับการเคารพในอิสระภาพ เสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลอื่นด้วย อันประกอบด้วย (1) เคารพในสิทธิศักดิ์ศรีของมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน (2) ยอมรับความแตกต่างทางความคิด (3) เคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น (4) ตระหนักและแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (5) ตระหนักในหน้าที่พลเมืองที่มีต่อส่วนรวม และ (6) เห็นแก่ประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล (กิตติยา โสภณโกโคย, ม.ป.ป.)

3.3 คุณธรรมและจริยธรรมในระดับองค์การ

การสร้างคุณธรรมเป็นเรื่องสำคัญในระดับองค์การ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสำหรับการบริหารองค์การ และการส่งเสริมให้คุณธรรมและจริยธรรมกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร

3.3.1 คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงผู้บริหาร จะหมายถึง ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจให้บุคลากรในองค์การ ผู้ร่วมงาน ให้ดำเนินการงานร่วมกันอย่างมุ่งมั่นจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ดังนั้น การสร้างหรือพัฒนานักบริหารให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือผู้บริหารองค์การอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์การอย่างยิ่ง

สมบัติ ทีฆทรัพย์ (2547) ได้กล่าวถึง Peter Ducker ว่าได้วางหลักพื้นฐานหน้าที่เฉพาะของผู้บริหารไว้ 5 ประการคือ

- 1) เป็นผู้กำหนดเป้าหมาย
- 2) จัดตั้งองค์การและวางระเบียบปฏิบัติให้เหมาะสม
- 3) กระตุ้นให้พนักงานทำงานด้วยการสื่อสารภายในองค์การระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน
- 4) ติดตามวัดผลในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือต้องแก้ไข
- 5) พัฒนาศักยภาพที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้บริหารเองด้วย

สำหรับผู้บริหารที่เป็น CEO หรือผู้บริหารระดับสูง จะมีหน้าที่เฉพาะเพิ่มขึ้นอีก คือ

- 1) เป็นผู้กำหนดพันธกิจขององค์การให้ชัดเจน
- 2) วางมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

- 3) ดูแลการจัดระเบียบทรัพยากรมนุษย์
- 4) พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานภายนอก
- 5) รับใช้สังคมหรือมีบทบาททางสังคมอื่น ๆ
- 6) เลือกจ้างงานสำคัญในจังหวะเวลาที่เหมาะสม

ในช่วงแรกของยุคการพัฒนาศาสตร์เกี่ยวกับ “การจัดการ” สำหรับสังคมศาสตร์สาขาการจัดการ นักบริหาร หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่วางแผนเกี่ยวกับงาน การเงิน เทคโนโลยี และบุคลากร รวมถึงการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในองค์การ การเป็นผู้ที่ประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างสมาชิกในองค์การ ในช่วงแรกของยุคนั้น นักบริหารไม่จำเป็นต้องปรับตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงมากนัก เพราะสภาวะการแข่งขันในตลาดมีน้อย เนื่องจากคู่แข่งทางการค้ามีไม่มาก ทรัพยากรธรรมชาติมีอย่างเหลือเฟือเพื่อสิ่งแวดล้อมภายในองค์การเปลี่ยนแปลงค่อนข้างช้า ดังนั้น “นักบริหาร” จึงหมายถึง “นักจัดการ” ซึ่งมีหน้าที่จัดการทรัพยากรที่มี ให้สามารถผลิตเป็นสินค้าและบริการด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุดเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด

ต่อมาในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้าน การสื่อสาร การจัดระเบียบของประชาคมโลก นำมาซึ่งการแข่งขันที่ไร้พรมแดนส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก องค์การจึงควรต้องมีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงภายในองค์การตามบริบทแวดล้อม นักบริหารเปลี่ยนบทบาทของตนจากผู้ควบคุมสั่งการ (Director) มาเป็นผู้ให้การสนับสนุน (Facilitator) เปลี่ยนการแข่งขันมาเป็นการร่วมมือ (Collaboration) ให้ความสำคัญกับบุคลากร และเปลี่ยนในองค์การเป็นองค์การที่มีความหลากหลาย

สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้คุณสมบัตินักบริหารต้องมีมากกว่าผู้ที่มีหน้าที่แค่จัดการองค์การ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องของผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำ หมายถึง ผู้ที่做事情ที่ดีที่ถูกต้องให้กับองค์การ อย่งถูกต้องและมีคุณธรรม ทั้งนี้เพราะองค์การภายใต้การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นองค์การที่ใช้ความรู้เป็นพื้นฐาน (Knowledge based organization) มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา (Learning organization) มุ่งแสวงหาความเป็นเลิศ (In search for excellent) มีความโปร่งใส (Transparency) และมีความเป็นมาตรฐาน (Standardization)

ผู้บริหารที่มีคุณธรรมและจริยธรรมจะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จ และถือเป็นพันธกิจที่ต้องผลักดันให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์การด้วย ซึ่งอาจนำหลักศาสนาและคำสอนมาประยุกต์ใช้ เช่น การที่ผู้บริหารปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา เรื่อง “ศีล สมาธิ ปัญญา” ทำให้ผู้บริหารสามารถแยกแยะประเด็น ปัญหาและอุปสรรคภายใต้ความถูกต้องและเหมาะสม โดยใช้สมาธิในการจดจ่อต่อการดำเนินงานขององค์การให้ลุล่วงด้วยดี หากเกิดปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถคิดอย่างถ่วงถ่วงด้วยเหตุผล รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานที่เหนือกว่าคู่แข่งทางตลาด เป็นต้น

สมบัติ ที่ฆททรัพย์ (2547) ได้นำเสนอว่า คุณธรรมที่ผู้บริหารพึงมีแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) การเป็นคนดีของสังคม และ (2) การมีคุณธรรมเฉพาะสำหรับการบริหาร

สังคมโดยทั่วไปเกือบทุกสังคมจะยึดหลักศาสนามาเป็นพื้นฐานของความดีความงามในการอยู่ร่วมกัน แต่ในหลายกรณีก็อาจมีการปลูกฝังคตินิยมของสังคมโดยไม่ยึดโยงกับศาสนาโดยตรง ตัวอย่างเช่น ชาวอังกฤษซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นชนชาติที่มีจริยธรรมสูงมากประเทศหนึ่ง ได้ปลูกฝังคตินิยมตั้งแต่วัยเด็กอย่างน้อย 7 ประการ เพื่อให้เกิด “การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม” ซึ่งเป็นคุณธรรมที่มีองค์ประกอบมากกว่าความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบด้วย

- 1) การมีสำนึกจะต้องพูดความจริง (Truth)
- 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty)
- 3) มีความรับผิดชอบในหน้าที่ (Sense of Duty)
- 4) มีความอดกลั้น (Patience)
- 5) มีความเป็นธรรม (Fair Play)
- 6) มีการเข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Consideration for Others)
- 7) มีความเมตตา (Kindness)

สำหรับคนไทย คุณธรรมจริยธรรมส่วนใหญ่จะประยุกต์มาจากพระพุทธศาสนาเป็นหลัก มีการนำหลักธรรมคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการบริหารในหลายมิติ ในฐานะของผู้บริหารซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีครอบครัว จึงเป็นฆราวาสที่มีภาระหน้าที่รับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมให้มีความเป็นปกติสุข ดังนั้นจึงสิ่งจำเป็นที่นักบริหารต้องสนใจศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมของฆราวาสเป็นพื้นฐานสำคัญ

หลักฆราวาสธรรม 4 เป็นธรรมสำหรับผู้ครองเรือน ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

- สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง
- ทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกหัดตัดนิสัยปรับตัว แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา
- ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำางานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมายไม่ท้อถอย
- จาคะ คือ ความเสียสละ สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตัวได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟัง ความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตน หรือเอาแต่ใจตัวเน้นการเสียสละ

ธรรมทั้ง 4 นี้ ผู้ครองเรือนทุกคนจำเป็นต้องฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัย เพื่อป้องกันตนเองจากการทุจริตคิดมิชอบ โดยมีจิตใจที่มั่นคงไม่หวั่นไหวไปตามกิเลสตัณหา และมีหิริโอตตัปปะ หรือความละอายและเกรงกลัวต่อบาป การจะประพฤติปฏิบัติให้ได้ผล บุคคลจะต้องรักษาศีล 5 ให้บริสุทธิ์ และมีการเตือนสติด้วยการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ จึงจะมีปัญญาความรู้ในการพัฒนาจิตใจของตนเองสู่การเป็นฆราวาสโดยสมบูรณ์

หลักธรรมอีกประการที่จะช่วยเสริมให้ผู้บริหารมีความสมบูรณ์มากขึ้นในฐานะฆราวาสหรือผู้ครองเรือน (สมบัติ ทีฆทรัพย์, 2547) หรือเพื่อการเป็นบุคคลที่ดีในสังคม คือ การทำบุญกิริยาวัตถุ เนื่องด้วยนักบริหารมีบทบาทหลายฐานะ ในฐานะของมนุษย์ในสังคมโลก ธรรมที่เป็นรากฐานหลักของความเป็นมนุษย์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้แก่

ก. ทานมัย คือการทำบุญด้วยการเสียสละ แบ่งปันสมบัติ เงินทอง เรี่ยวแรง วิชาความรู้ ความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขแก่ผู้ให้ และผู้รับ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรัก เชื่อถือและศรัทธาที่ยั่งยืน

ข. ศีลมัย คือ ข้อปฏิบัติเพื่อละสิ่งไม่ดีทั้งกาย วาจา และใจกับบุคคลอื่นๆ การถือศีล 5 ถือว่าเป็นข้อห้ามพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความสุข โดยการไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่นทั้งสัตว์ใหญ่ น้อย ไม่เป็นคนโลภ ไม่อยากได้สิ่งของที่ไม่ใช่ของตนเอง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่ประพฤติผิดลูก และสามีภรรยาของผู้อื่น ไม่พูดจาว่าร้าย หรือใส่ความผู้อื่น ไม่เสพสุรายาเมา ไม่ติดหรือค้ายาเสพติด อีกทั้งผู้ทรงศีลย่อมเป็นผู้ทรงไว้ ซึ่งความดีงามทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นความเมตตา จิตใจที่นุ่มนวล อ่อนโยน เพราะผู้ที่ปฏิบัติได้เช่นนี้จะทำให้ครอบครัวของตนเอง และผู้อื่นมีความสุข บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

ค. ภาวนามัย คือ การฝึกสติ การระลึกและรู้คิด หรือการเคลื่อนไหวของจิตเป็นวิธีอ่าน หรือสำรวจตัวเองให้รู้จักความดี ความชั่ว ได้อย่างถูกต้องยิ่งกว่าให้ผู้อื่นมาชี้แจงความบกพร่องของตนเอง การฝึกฝนจิตให้รับรู้ถึงสิ่งที่ตนกระทำ เพื่อเป็นการปิดกั้นสิ่งไม่ดีมิให้เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น และช่วยให้ระลึกถึงสิ่งที่ควรกระทำและสิ่งที่ไม่ควรกระทำ อีกอย่างที่ช่วยในการฝึกสติ คือ การภาวนา เป็นการระลึกถึงลมหายใจเข้า-ออก หรือ อานาปานสติ เป็นวิธีอย่างง่ายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อระลึกความรู้สึกนึกคิดของบุคคล

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติ ทาน ศีล ภาวนา คือการทำความดีหรือคุณธรรมเบื้องต้นที่บุคคลทุกระดับ ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในองค์กรทุกระดับ ตลอดจนบุคคลทั่วไปพึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อความสุขสงบของตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

นอกจากนั้นแล้ว สมบัติ ทีฆทรัพย์ (2547) ได้อ้างถึงท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุในการบรรยายธรรมถึง “ธรรมชีวิต” คือ การมีความประพฤติการกระทำที่เป็นธรรมะประจำตัวเป็นชีวิตจิตใจ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการมีธรรมเป็นชีวิต จะมีความถูกต้องอยู่ตลอดเวลา การดำเนินชีวิตอย่างฆราวาสด้วยระบบธรรมชีวิตนั้นมีความสำคัญที่จะป้องกันการเป็นฆราวาสประเภทจมปลักอยู่ในอบายมุข 6 ซึ่งเป็นปากทางแห่งความทุกข์ อันได้แก่ (1) ตีมน้ำเมา ที่นำสู่การขาดสติรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่ในครอบครัวการงานและสังคม (2) เทียวกลางคืน ที่จะกระตุ้นความรู้สึกของอายตนะ 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ให้หลงไปสู่ความเสื่อมทั้งการงานและสุขภาพ (3) ดูการเล่น เพลิดเพลินในการแสดง จนเป็นเหตุให้สูญเสียทั้งเวลาและเงินทอง (4) เล่นการพนัน ซึ่งมีลักษณะที่ท่านกล่าวว่า เหมือนผีสิง คือทำให้หลงเพลิดเพลินเล่นการพนันเสียจนทำให้ยากจนยิ่งกว่าหมดเนื้อหมดตัว (5) คบเพื่อนชั่ว ที่จะชักนำให้ประกอบกิจกรรมของความชั่ว ความไม่ดีตามกลุ่มดังคติ คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล และ (6) เกียจคร้านการงาน เป็นเรื่องตรงกันข้ามกับการทำงานคือ การปฏิบัติธรรม ที่

มีแต่จะนำไปสู่ความอ่อนด้วยทั้งสติ ปัญญา และประสบการณ์ อบรมมุขทั้ง 6 ข้อ ดังกล่าวจะนำไปสู่ความยากจน ชัดสน การเบียดเบียนตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้างตลอดจนความเสื่อมทางสุขภาพอนามัย อันเป็นต้นเหตุของความทุกข์ในครอบครัว และหากเป็นผู้บริหารที่ติดอยู่ในอบายมุขดังกล่าว ย่อมง่ายต่อการที่จะก้าวไปสู่การกระทำทุจริต คิคมิชอบเพื่อให้ตัวเองคงอยู่ได้

หลักธรรมของพุทธศาสนายังมีคำสอนเกี่ยวกับหน้าที่รับผิดชอบของมนุษย์ เพื่อนำไปสู่การประพฤดีดี ประพฤติชอบ โดยให้ความสำคัญต่อ “ทศทั้ง 6” ซึ่งเป็นการระบุความสำคัญกับการดูแลบุคคลที่เกี่ยวข้อง “ทศทั้ง 6” ได้แก่

ทศเบื้องหน้า คือ บิดา มารดา ที่กุลบุตรกุลธิดา ต้องสงเคราะห์เพื่อตอบแทนพระคุณอย่างสูงสุด

ทศเบื้องหลัง คือ บุตร ภรรยา ที่จะต้องดูแล ส่งเสริมให้มีความสุขและความเจริญในสังคัม

ทศเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย ที่จะต้องเกื้อกูลและพัฒนาไปสู่การเป็นกัลยาณมิตร

ทศเบื้องขวา คือ ครูบาอาจารย์ ที่จะต้องตอบแทนท่านด้วยความเคารพ เชื่อฟังและกตัญญู

ทศเบื้องบน คือ สมณะ ที่ต้องปฏิบัติต่อท่านให้เหมาะสม เพื่อที่จะได้เผยแพร่ ธรรมะ ให้ฆราวาส

ได้มีปัญญา ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักพุทธศาสนา

ทศเบื้องล่าง คือ ผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า คือ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบ ดูแลให้

ได้ตั้งใจและงาน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ที่ปฏิบัติอย่างดีหรือไม่บกพร่องในการดูแลทศทั้ง 6 และไม่หลงมัวเมาอยู่กับอบายมุข 6 ดังกล่าวแล้ว ย่อมจะเป็นผู้เจริญและไม่มีความเสี่ยงต่อความเสื่อมเสียได้

นอกจากการเป็นฆราวาสที่สมบูรณ์แล้วดังกล่าวแล้วนั้น ผู้บริหารควรต้องมีธรรมะที่สูงกว่าฆราวาสธรรม ธรรมที่จะนำความสำเร็จมาสู่การเป็นผู้บริหารที่ดีนั้น คือ สปัปฺริสธรรม 7 ซึ่งเป็นธรรมะสำหรับสัตบุรุษหรือผู้สงบระงับ หรือธรรมะของผู้ดี ประกอบด้วย

- ธัมมัญญตา แปลว่า รู้จักธรรมชาติและรู้จักเหตุ หมายความว่า รู้หลักความจริงตามธรรมชาติ รู้จักหน้าที่ หลักการ และแบบแผนที่พึงปฏิบัติ ซึ่งถือว่าเป็นเหตุให้การกระทำนั้นๆ สำเร็จตามความมุ่งหมาย
- อตถัญญตา แปลว่า รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล หมายความว่า รู้ความหมายในการกระทำของตน และรู้ว่าตนเองมุ่งหมายที่จะทำอะไร และ รู้ผลที่ประสงค์ให้เกิดขึ้นจากการกระทำของตน
- อตตัญญตา แปลว่า รู้จักตน หมายความว่า รู้เพศ ฐานะ ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรมของตนตามจริง เพื่อปฏิบัติตนให้เหมาะสมและให้เกิดผลดี
- มัตตัญญตา แปลว่า รู้จักประมาณหมายความว่า รู้จักความพอดีในตนเอง
- กาลัญญตา แปลว่า รู้จักกาล หมายความว่า รู้ว่าเวลาไหน ควรทำหรือไม่ควรทำ

- ปรีชัญญตา แปลว่า รู้จักชุมชน หมายความว่า รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี ระเบียบ วินัย และข้อควรปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ
- ปุคคัลัญญตา แปลว่า รู้จักบุคคล หมายความว่า รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะ เป็นอริยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เพื่อปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างถูกต้อง

ธรรมะชุดนี้กล่าวอย่างง่าย คือ การรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล เพื่อปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเองและผู้อื่น (สมบัติ ที่ฆทรพย์, 2547) จะเห็นได้ว่า หลักธรรม สปัปฐิสธรรม 7 ดังกล่าวนี ย่อมจะทำให้นักบริหารมีวิสัยที่กว้างไกล ไม่มองแคบ และเห็นศักยภาพของบุคคลได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีทักษะต่อชุมชนและสังคมโดยรอบด้วย

กล่าวโดยสรุป คุณธรรมสำหรับนักบริหารจะประกอบด้วยสองส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่เป็นคุณธรรมเฉพาะสำหรับบุคคลในฐานะฆราวาสหรือผู้ครองเรือนที่จะเป็นบุคคลที่ดีในสังคม อันได้แก่ ฆราวาสธรรม 4 การปฏิบัติบุญกิริยาวัตถุ ๓ ทาน ศีล ภาวนา และการบำรุงทิศทั้ง ๖ และไม่มัวเมาต่ออบายมุข ๖ ให้สมบูรณ์สำหรับหลักธรรมสำหรับการบริหารที่เหนือขึ้นไป คือ สปัปฐิสธรรม 7 ที่จะทำให้นักบริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล เพื่อปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเองและผู้อื่น รวมถึงองค์กร ชุมชน และสังคมโดยรวมได้

3.3.2 คุณธรรมสำหรับการบริหารองค์การ

การบริหารองค์การสมัยใหม่ผู้บริหารที่ดีควรจะใช้การบริหารจัดการที่เน้นการให้บริการแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามากกว่าการให้อำนาจ ผู้บริหารที่ดีควรส่งเสริมให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การร่วมกัน พยายามพัฒนาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้มีภาวะผู้นำ จนสามารถทำงานแทนได้ นี่คือนคุณธรรมที่นักบริหารที่ดีควรมี Draft ได้นำเสนอคุณธรรม 8 ประการที่นักบริหารควรมี (Draft, 2001: 212-215 อ้างใน สมบัติ ที่ฆทรพย์ 2547: 8) ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

- 1) การเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการองค์การ
- 2) การยอมรับและเห็นคุณค่าของลูกน้อง
- 3) กระจายอำนาจให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา
- 4) สร้างความแข็งแกร่งให้องค์การด้วยการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ
- 5) แยกเรื่องงานออกจากเรื่องส่วนตัว
- 6) รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นก่อนการตัดสินใจ
- 7) สร้างความศรัทธาเชื่อมั่นโดยทำตัวให้หน้าศรัทธาน่าเชื่อถือ
- 8) ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเอง

พระธีรธรรมาภรณ์ (2541) อ้างในสมบัติ ทีฆทรัพย์ (2547: 9) ได้นำเสนอคุณธรรมของผู้บริหารไว้ 4 ประการ เรียกว่า พละ 4 ประการของผู้บริหาร พละหรือพลังทั้ง 4 ประการ ประกอบด้วย

1) ปัญญาพละ คือกำลังความรู้ความฉลาด นักบริหารที่ดีต้องมีความรู้ อย่างน้อย 3 เรื่อง คือ

- รู้ตน (รู้ความเด่นความด้อยของตนเอง)
- รู้คน (ความเข้าใจในจิตของคน ซึ่งมีอยู่ 6 แบบ คือ รากจิต โทสจิต โมหจิต สัทธาจิต พุทธิจิต และวิตกจิต เพื่อให้สามารถใช้คนได้ถูกที่ถูกต้อง) และ
- รู้งาน (รู้เท่าคือ รู้ขั้นตอนของงาน และรู้ทัน คือ รู้ทันสถานการณ์)

การที่จะมีปัญหาพละได้ บุคคลจะต้องฟังให้มากอ่านให้มาก รู้ตามความเป็นจริง ปราศจากอคติ 4 คือ ชอบ ชัง หลง และกลัว และจะต้องคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาว่าถูกต้องควรเชื่อหรือไม่ การคิดแบบนี้ต้องเป็นการคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างเป็นระเบียบ คิดอย่างมีเหตุมีผล และคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative thinking) สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรมี คือ มีความรอบรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติจริง และไม่เป็นพวกคนขายฝัน

2) วิริพละ คือ กำลังความขยัน ผู้บริหารที่มีคุณธรรมต้องมีกำลังใจที่เข้มแข็ง สามารถเผชิญสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ ไม่ย่อท้อ กล้าได้กล้าเสีย มีรับผิดชอบ และกล้าที่จะเผชิญหน้ากับปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ได้

3) อดวิชชพละ คือ กำลังการงานที่มีแต่ความสุจริต ผู้บริหารที่ดีต้องปลอดจากอบายมุขทั้ง 6 คือ ปลอดจากการดื่มสุราเป็นอาจิม ปลอดจากการเที่ยวยามวิกาล ปลอดจากการชอบเที่ยวดู การละเล่น ปลอดจากการคบคนชั่ว ปลอดจากการเล่นไพ่เล่นม้ากีฬาบัตร์ ปลอดจากความเกียจคร้าน และผู้บริหารที่ดีต้องใช้มรรค 8 เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปो สัมมาอาชีโว สัมมาวาจาโม สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เป็นต้น

4) สังคหพละ คือ กำลังการสงเคราะห์ หรือมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นักบริหารที่ดีต้องสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงาน การพูดถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน การทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และวางตัวเหมาะสมในทุกสถานการณ์ ไม่ทอดทิ้งเพื่อนร่วมงาน อีกทั้งนักต้องมีความเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา เป็นที่ตั้ง

3.3.3 การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเป็นวัฒนธรรมองค์การ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเตือนหมู่ข้าราชการ นักธุรกิจ และประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2544 ความว่า “..ผู้บริหารที่เป็นผู้นำที่ดีจึงเป็นต้นแบบสำคัญในการสร้างจริยธรรมคุณธรรมให้กับสมาชิกในองค์การ องค์การจะมีวัฒนธรรมที่มีจริยธรรมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการมีจริยธรรมคุณธรรมของผู้บริหาร..” ดังนั้น ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการ

บริหารอย่างมีธรรมาภิบาล และส่งเสริมให้คุณธรรมและจริยธรรมเป็นวัฒนธรรมองค์การ การให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร การจะขับเคลื่อนองค์การให้มีการเติบโตและพัฒนาไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้เป็นวัฒนธรรมองค์การ เพื่อให้ทุกภาคส่วนภายในองค์การได้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมกันเป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพื่อให้องค์การในภาพรวมมีการดำเนินงานที่ตั้งมั่นอยู่ในความดีงาม ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นกระแสหลักของการบริหารกิจการที่ดี หรือ “หลักธรรมาภิบาล” (Good Governance) ซึ่งถือหลักการของการส่งเสริมและสร้างคุณธรรมจริยธรรมในองค์การ การยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ทำให้ผู้บริหารต้องเปิดรับความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์การ ยอมรับความผิดพลาดของตนเอง ให้หลักการบริหารทั้งการให้คุณและให้โทษ ผู้บริหารควรต้องแสดงบทบาทของผู้สนับสนุนหรือผู้ให้บริการแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยสนับสนุนแนวคิดที่ว่า ผู้บริหารที่ดีต้องรับผิดชอบและชอบ (Accountability) ต่อผู้อื่นและองค์กร ไม่ใช้การควบคุมผู้อื่นในลักษณะของเผด็จการ รู้จักกำหนดบทบาทและเป้าหมายที่ชัดเจน และดูแลผู้อื่นด้วยความใส่ใจ สิ่งสำคัญที่สุดของผู้บริหารประเภทนี้คือ ต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ หรือ มีสองมาตรฐาน และซื่อสัตย์กับคำพูดและการกระทำของตนเอง

4. ระเบียบวิธีวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า การส่งเสริมคุณธรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับต้องเน้นที่การสร้างคุณธรรมจริยธรรมในระดับบุคคล การเป็นผู้มีคุณลักษณะในการเป็นมนุษย์ที่ดี และเมื่อบุคคลมีคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว ย่อมจะทำให้ขององค์การมีการบริหารกิจการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล และสังคมในภาพรวมมีความสุข การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในระดับบุคคล โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณธรรมตามเงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันประกอบด้วย ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน สติปัญญา แบ่งปัน โดยการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนแรก ทำการทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาถึงหลักคุณธรรมสำคัญสำหรับการดำเนินการของแต่ละภาคส่วน ทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงระดับการบริหารราชการแผ่นดินและการกำหนดนโยบายการพัฒนาของประเทศ

ส่วนที่สอง ศึกษาความรู้และความเข้าใจเงื่อนไขหลักของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสำรวจคนไทยจากทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อให้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้เงื่อนไขหลักของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมหลักคุณธรรมที่จำเป็นต่อการส่งเสริมเพื่อขับเคลื่อนการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลและครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างจะเป็นคนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,251 หน่วยตัวอย่าง จาก 5 ภูมิภาคของประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ช่วงเวลาในการสำรวจอยู่ระหว่างวันที่ 20-21 ตุลาคม 2557 รายละเอียดแบบสอบถามสำหรับการสัมภาษณ์แสดงในภาคผนวก ก

5. ผลการศึกษา

ในส่วนของผลการศึกษาจะนำเสนอแบ่งออกเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่ง การศึกษาเชิงพรรณานำเสนอผลการศึกษาจากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม และส่วนที่สอง นำเสนอการทดสอบสมมติฐานจำแนกตามตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร ได้แก่ ภูมิภาค เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

5.1 การศึกษาเชิงพรรณนา

ผลการสำรวจจากแบบสอบถามสามารถสรุปการศึกษาเชิงพรรณนาในประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

5.1.1 คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้ทำการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ครอบคลุมพื้นที่สำรวจทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,251 หน่วยตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็น 5 ภาค ประกอบด้วย กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย ร้อยละ 54.20 และเพศหญิง ร้อยละ 45.80 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอายุ 40 – 59 ปี ร้อยละ 48.26 มีอายุเฉลี่ย 43.36 มีอายุสูงสุด 78 ปี และอายุต่ำสุด 15 ปี ส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 31.56 มีอาชีพเป็นเจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระมากที่สุด ร้อยละ 23.81 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 34.50 ตามลำดับ (ตาราง 1)

ตาราง 1 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง		ร้อยละ (คน)
จังหวัด		
	กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	19.98 (250)
	ภาคกลาง	20.06 (251)
	ภาคเหนือ	19.98 (250)
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	19.98 (250)
	ภาคใต้	19.98 (250)
เพศ		
	ชาย	54.20 (678)
	หญิง	45.80 (573)
อายุ		

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง		ร้อยละ (คน)
	ต่ำกว่า 25 ปี	6.38 (79)
	25 – 39 ปี	33.49 (415)
	40 – 59 ปี	48.26 (598)
	60 ปี ขึ้นไป	11.86 (147)
รายได้		
	ไม่มีรายได้	14.00 (157)
	ไม่เกิน 10,000 บาท	21.60 (243)
	10,001 – 20,000 บาท	34.50 (387)
	20,001 – 30,000 บาท	13.40 (150)
	30,001 – 40,000 บาท	7.10 (80)
	มากกว่า 40,001 บาท ขึ้นไป	9.00 (106)
การศึกษา		
	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	23.81 (295)
	มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	29.54 (366)
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	9.12 (113)
	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	31.56 (391)
	สูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	5.97 (74)
อาชีพ		
	ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	14.12 (175)
	พนักงานเอกชน	16.63 (206)
	เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ	23.81 (295)
	เกษตรกร/ประมง	14.12 (175)
	รับจ้างทั่วไป	15.25 (189)
	พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ/ว่างงาน	12.67 (157)
	นักเรียน/นักศึกษา	3.39(42)

5.1.2 การรับรู้เงื่อนไขคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.1.2.1 ระดับการรับรู้และเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากระบุว่า ทราบและเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีเพียงร้อยละ 2.40 ที่ไม่รู้จักรับรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ระดับการรับรู้และเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับการรับรู้และเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ร้อยละ (คน)
มากที่สุด	5.44 (68)
มาก	51.56 (645)
น้อย	36.21 (453)
น้อยที่สุด	4.40 (55)
ไม่รู้จักรับรู้	2.40(30)

5.1.2.2 การรับรู้ถึงเงื่อนไขหลักของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

ผลการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากยังไม่รับรู้ถึงเงื่อนไขหลักของการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต คิดเป็นร้อยละ 72.97 มีเพียงร้อยละ 27.03 ที่ทราบถึงเงื่อนไขดังกล่าว โดยระบุว่าทราบในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม และจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ร้อยละ 41.82 รองลงมาคือ ความรู้และคุณธรรม ร้อยละ 17.57 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 การรับรู้ถึงเงื่อนไขหลักของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

การรับรู้ถึงเงื่อนไขหลักของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต	ร้อยละ (คน)
ทราบ	27.03 (330)
คุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต	41.82 (138)
ความรู้และคุณธรรม	17.57 (58)
ความรู้	6.97 (23)
ทราบ แต่ไม่ระบุ	33.64 (111)
ไม่ทราบ	72.97(891)

5.1.3 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อหลักคุณธรรมที่มีส่วนสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ในการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมไทย

ผลการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากให้ความสำคัญกับ ความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นอันดับแรก สัดส่วนร้อยละ 93.69 และรองลงมา คือ การอดทน อดกลั้น ขยันหมั่นเพียร มีความมานะพยายาม เป็นอันดับสอง และ การรู้จักเสียสละ รู้จักแบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อันดับสาม สัดส่วนร้อยละ 67.79 และ 30.62 ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อหลักคุณธรรมที่มีส่วนสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ในการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมไทย

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อหลักคุณธรรมที่มีส่วนสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ในการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมไทย	ร้อยละ (คน)
ความซื่อสัตย์ สุจริต	93.69 (1,172)
การอดทน อดกลั้น ขยันหมั่นเพียร มีความมานะพยายาม	67.79 (848)
การรู้จักเสียสละ รู้จักแบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	30.62 (383)

5.1.4 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อหลักคุณธรรมที่มีส่วนสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรกในการดำเนินชีวิตไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ผลการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 77.74 อันดับสอง คือ การอดทน อดกลั้น ขยันหมั่นเพียร มีความมานะพยายาม คิดเป็นร้อยละ 76.94 อันดับสาม คือ การรู้จักเสียสละ รู้จักแบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม คิดเป็นร้อยละ 43.40 ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อหลักคุณธรรมที่มีส่วนสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรกในการดำเนินชีวิตไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อหลักคุณธรรมที่มีส่วนสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรกในการดำเนินชีวิตไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน	ร้อยละ (คน)
ความซื่อสัตย์ สุจริต	77.74 (971)
การอดทน อดกลั้น ขยันหมั่นเพียร มีความมานะพยายาม	76.94 (961)
การรู้จักเสียสละ รู้จักแบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	37.47(468)

5.1.5 ปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทย

ผลการสำรวจ พบว่า ปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทย ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน ร้อยละ 50.68 รองลงมา คือ การเสียสละ แบ่งปัน ขาดความมีน้ำใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และการขาดความสามัคคี ประองตอง รักใคร่กลมเกลียว เกิดความขัดแย้งในสังคม สัดส่วนร้อยละ 14.95 และ 12.47 ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทย

ปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทย	ร้อยละ (คน)
ความซื่อสัตย์ สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน	50.68 (634)
การเสียสละ แบ่งปัน ขาดความมีน้ำใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม	14.95 (187)
การขาดความสามัคคี ประองตอง รักใคร่กลมเกลียว เกิดความขัดแย้งในสังคม	12.47 (156)
การขาดจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และการประพฤติผิดศีลธรรมอันดีงาม	7.99 (100)
การไม่รักษากฎหมาย ขาดความมีระเบียบวินัย ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม	4.48 (56)
การไม่ละอาย ไม่เกรงกลัวต่อบาป	1.20 (15)
อื่น ๆ เช่น การขาดสติ การไม่รักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมไทย การไม่รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน ขาดความอดทน อดกลั้น ความไม่เท่าเทียมกัน ความไม่ยุติธรรม ใช้อำนาจในทางที่ผิด ปัญหาสังคม ค่านิยมที่ผิด ๆ ในเรื่องวัตถุนิยม	7.75 (97)
ไม่ระบุ ไม่แน่ใจ	0.48(6)

5.1.6 ระดับความสำคัญต่อการเร่งดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากคิดว่าการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยเป็นเรื่องเร่งด่วนมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.90 และ 41.40 ตามลำดับ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ระดับความสำคัญต่อการเร่งดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย

ระดับความสำคัญต่อการเร่งดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย	ร้อยละ (คน)
เร่งด่วนมากที่สุด	41.40 (518)
เร่งด่วนมาก	49.90 (624)
เร่งด่วนน้อย	6.70 (84)
เร่งด่วนน้อยที่สุด	1.00 (12)
ไม่ใช่เรื่องเร่งด่วน	1.0 13)

5.1.7 หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล ที่ควรมีบทบาทหลักในการดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทยมากที่สุด

ผลการสำรวจสะท้อนว่า สถานศึกษาควรเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทมากที่สุดในดำเนินการกิจกรรม คิดเป็น ร้อยละ 33.57 รองลงมา คือ หน่วยงานภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 30.62 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล ที่ควรมีบทบาทหลักในการดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทยมากที่สุด

หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล ที่ควรมีบทบาทหลักในการดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทยมากที่สุด	ร้อยละ(คน)
สถานศึกษา	33.57 (420)
หน่วยงานภาครัฐ	30.62 (383)
องค์กรทางศาสนา	8.63 (108)
สื่อมวลชน	6.00 (75)
สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)	5.28 (66)
ตำรวจ	3.04 (38)
สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน	0.96 (12)
อื่น ๆ ได้แก่ ผู้นำประเทศ นายกรัฐมนตรี นักการเมือง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา สถาบันครอบครัว ทุก ๆ ฝ่าย ประชาชนร่วมกัน	11.35 (142)
ไม่ระบุ ไม่แน่ใจ	0.56 (7)

5.1.8 กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย

ผลการสำรวจ พบว่า การปลูกฝังเยาวชนในโรงเรียน คือ กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทยที่มีผลมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3.39) รองลงมา คือ ส่งเสริมให้คนยึดหลักทางศาสนาเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิต และการเพิ่มความเข้มข้นในการตรวจสอบและสืบสวนข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่มีบทบาทในการตรวจสอบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และขัดต่อหลักคุณธรรมจริยธรรม (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3.06) และเรื่องที่มีผลน้อยที่สุด คือ การใช้สื่อที่เข้าถึงคนได้ง่าย เช่น ละครโทรทัศน์ ในการสอดแทรกการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 2.79) ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย

หน่วย : ร้อยละ (คน)

กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย	ผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย					
	ค่าเฉลี่ย*	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มีผล เลย
กำหนดนโยบายในการบริหาร ราชการแผ่นดิน โดยยึดหลัก คุณธรรม จริยธรรม	3.03	28.40 (355)	56.70 (708)	4.10 (51)	9.10 (114)	1.60 (20)
ส่งเสริมให้คนยึดหลักทางศาสนาเป็น เครื่องนำทางในการดำเนินชีวิต	3.06	29.20 (364)	56.90 (710)	5.50 (69)	7.90 (98)	0.60 (7)
ปลูกฝังเยาวชนในโรงเรียน	3.39	51.70 (646)	40.20 (502)	3.40 (43)	4.20 (53)	0.40 (5)
สื่อมวลชนต้องให้ความสำคัญกับการ ยกย่องคนดี และประณามคนชั่ว	2.93	26.60 (331)	52.80 (658)	7.80 (97)	11.90 (148)	1.00 (12)
การใช้สื่อที่เข้าถึงคนได้ง่าย เช่น ละครโทรทัศน์ ในการสอดแทรกการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	2.79	19.90 (248)	55.30 (691)	9.20 (115)	14.00 (175)	1.60 (20)
การใช้สื่อประชาสัมพันธ์กระตุ้นการ ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง	2.97	23.00 (286)	60.90 (758)	6.00 (75)	8.80 (110)	1.30 (16)
การเพิ่มความเข้มข้นในการ ตรวจสอบและสืบสวนข้อเท็จจริงจาก หน่วยงานที่มีบทบาทในการ ตรวจสอบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และขัดต่อหลักคุณธรรมจริยธรรม	3.06	30.50 (379)	55.20 (685)	4.10 (51)	8.50 (106)	1.70 (21)

หมายเหตุ * ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก กำหนดให้มากที่สุด มีค่าคะแนนเท่ากับ 4 และไม่มีผลเลย มีค่าคะแนนเท่ากับ 0 ตามลำดับ

5.1.9 การรับรู้ของประชาชนถึงค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.

สัดส่วนการรับรู้ของประชาชนต่อค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของคสช. มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันระหว่างประชาชนที่ทราบ และไม่ทราบ สัดส่วนร้อยละ 47.88 และ 52.12 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 การรับรู้ของประชาชนถึงค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.

การรับรู้ของประชาชนถึงค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.	ร้อยละ(คน)
ทราบ	47.88 (599)
ไม่ทราบ	52.12 (652)

5.1.10 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมให้นักเรียนท่องค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการในโรงเรียนว่าจะช่วยปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวแก่เด็กได้ในระดับใด

ผลการสำรวจ สะท้อนว่าส่วนใหญ่คิดว่าน่าจะมีส่วนช่วยปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการได้ในระดับมาก สัดส่วนร้อยละ 53.80 มีเพียงร้อยละ 3.10 เท่านั้น ที่คิดว่าการส่งเสริมให้นักเรียนท่องค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการในโรงเรียนว่าจะไม่ช่วยปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวแก่เด็กเลย (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการท่องจำค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมให้นักเรียนท่องค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการในโรงเรียนว่าจะช่วยปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวแก่เด็กได้ในระดับใด	ร้อยละ(คน)
ไม่ได้เลย	3.10 (39)
น้อยที่สุด	2.90 (36)
น้อย	21.50 (269)
มาก	53.80 (673)
มากที่สุด	18.60 (233)

5.2 การทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษาในส่วนนี้ได้ทำการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างในเรื่องของการรับรู้เงื่อนไขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบัน และการรับรู้ค่านิยมหลัก 12 ประการของคนไทย ตามนโยบายของ คสช. จำแนกตามภูมิภาค เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

5.2.1 การรับรู้การรับรู้เงื่อนไขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.2.1.1. จำแนกตามภูมิภาค

สมมติฐาน พบว่า การรับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความแตกต่างกันระหว่างภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยภาคที่มีสัดส่วนการรับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 86.0 และกรุงเทพฯและปริมณฑลจะเป็นภูมิภาคที่รับรู้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38.0 โดยเปรียบเทียบ (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 แสดงร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงเงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับภูมิภาค

		ภูมิภาค					
		กรุงเทพฯและ ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	รวม
ทราบ	จำนวน	95	63	56	35	81	330
	ร้อยละ	38.0%	25.1%	22.4%	14.0%	32.4%	26.4%
ไม่ทราบ	จำนวน	155	188	194	215	169	921
	ร้อยละ	62.0%	74.9%	77.6%	86.0%	67.6%	73.6%
รวม	จำนวน	250	251	250	250	250	1251

หมายเหตุ Chi-Square = 44.028 *p-value* = 0.000

5.2.1.2 จำแนกตามเพศ และ อายุ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศ และ อายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.3.1.3 จำแนกตามการศึกษา

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความแตกต่างกันตามระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจะมีสัดส่วนของผู้รับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 52.7 และผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ารับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.1 โดยเปรียบเทียบ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 แสดงร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงเงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา

		ระดับการศึกษา					
		ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือ เทียบเท่า	ปริญญาตรีหรือ เทียบเท่า	สูงกว่าปริญญา ตรีหรือเทียบเท่า	รวม
ทราบ	จำนวน	38	89	32	128	39	326
	ร้อยละ	12.9%	24.3%	28.3%	32.7%	<u>52.7%</u>	26.3%
ไม่ทราบ	จำนวน	257	277	81	263	35	913
	ร้อยละ	87.1%	75.7%	71.7%	67.3%	47.3%	73.7%
รวม	จำนวน	295	366	113	391	74	1239

หมายเหตุ Chi-Square = 63.337 p-value = 0.000

5.3.1.4 จำแนกตามอาชีพ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความแตกต่างกันตามระดับอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอาชีพที่มีสัดส่วนการรับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุดคือ เกษตรกร/ประมง คิดเป็นร้อยละ 84.0 และข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานรัฐวิสาหกิจจะเป็นอาชีพที่รับรู้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44.6 โดยเปรียบเทียบ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 แสดงร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธระหว่างการรับรู้ถึงเงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับอาชีพ

		อาชีพ							
		ข้าราชการ/ ลูกจ้าง/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน เอกชน	เจ้าของ ธุรกิจ/อาชีพ อิสระ	เกษตรกร/ ประมง	รับจ้าง ทั่วไป	พ่อบ้าน/ แม่บ้าน/ เกษียณอายุ/ ว่างงาน	นักเรียน/ นักศึกษา	รวม
ทราบ	จำนวน	78	60	71	28	36	41	13	327
	ร้อยละ	<u>44.6%</u>	29.1%	24.1%	16.0%	19.0%	26.1%	31.0%	26.4%
ไม่ทราบ	จำนวน	97	146	224	147	153	116	29	912
	ร้อยละ	55.4%	70.9%	75.9%	84.0%	81.0%	73.9%	69.0%	73.6%
รวม	จำนวน	175	206	295	175	189	157	42	1239

หมายเหตุ Chi-Square = 46.816 p-value = 0.000

5.3.1.4 จำแนกตามรายได้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความแตกต่างกันตามระดับรายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยรายได้ มากกว่า 40,001 ขึ้นไป มีสัดส่วนการรับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.7 และผู้มีรายได้ ไม่เกิน 10,000 จะมีการรับรู้เงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.8 โดยเปรียบเทียบ (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 แสดงร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงเงื่อนไขหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับรายได้

		รายได้						
		ไม่มีรายได้	ไม่เกิน 10,000	10,001 – 20,000	20,001 – 30,000	30,001 – 40,000	มากกว่า 40,001 ขึ้นไป	รวม
ทราบ	จำนวน	40	37	105	45	30	40	297
	ร้อยละ	25.5%	15.2%	27.1%	30.0%	37.5%	37.7%	26.4%
ไม่ทราบ	จำนวน	117	206	282	105	50	66	826
	ร้อยละ	74.5%	84.8%	72.9%	70.0%	62.5%	62.3%	73.6%
รวม	จำนวน	157	243	387	150	80	106	112

หมายเหตุ Chi-Square = 28.839 *p-value* = 0.000

5.2 ปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบัน

5.2.2.1 จำแนกตามภูมิภาค

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบันมีความแตกต่างกันตามระดับภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยภูมิภาคที่เห็นว่าสัดส่วนปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบันมากที่สุดเรื่อง ความซื่อสัตย์ สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน คือ ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 62.8 โดยเปรียบเทียบ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 แสดงร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มีความเห็นว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบันจำแนกตามภูมิภาค

		ภูมิภาค					รวม
		กรุงเทพ และ ปริมณฑล		ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้			
		ภาคกลาง	ภาคเหนือ				
ความซื่อสัตย์ สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน	จำนวน	107	118	155	102	152	634
	ร้อยละ	42.8%	47.2%	62.8%	41.1%	60.8%	50.9%
ความอดทน อดกลั้น ความมานะพยายาม บากบั่น	จำนวน	1	0	3	1	1	6
	ร้อยละ	0.4%	0.0%	1.2%	0.4%	0.4%	0.5%
การเสียสละ แบ่งปัน ขาดความมีน้ำใจ เห็น แก่ประโยชน์ส่วนตน มากกว่า	จำนวน	55	32	31	52	17	187
	ร้อยละ	22.0%	12.8%	12.6%	21.0%	6.8%	15.0%
การไม่รักษากฎหมาย ขาดความมีระเบียบ วินัย ไม่เคารพสิทธิ ผู้อื่น	จำนวน	12	6	11	8	19	56
	ร้อยละ	4.8%	2.4%	4.5%	3.2%	7.6%	4.5%
การไม่รักษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อันดีงามไทย	จำนวน	1	3	2	0	3	9
	ร้อยละ	0.4%	1.2%	0.8%	0.0%	1.2%	0.7%
การไม่รู้จักประหยัด มัธยัสถ์ อดออม	จำนวน	1	4	1	2	0	8
	ร้อยละ	0.4%	1.6%	0.4%	0.8%	0.0%	0.6%
การขาดความสามัคคี ปรองดอง รักใคร่กลม เกลียว เกิดความ ขัดแย้ง	จำนวน	33	24	17	39	43	156
	ร้อยละ	13.2%	9.6%	6.9%	15.7%	17.2%	12.5%
การใช้สติและ สัมปชัญญะ	จำนวน	2	3	4	2	0	11
	ร้อยละ	.8%	1.2%	1.6%	.8%	.0%	.9%

		ภูมิภาค					รวม
		กรุงเทพ และ ปริมณฑล		ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้			
		ภาคกลาง	ภาคเหนือ				
การรู้จักให้อภัยซึ่งกัน และกัน	จำนวน	4	0	2	1	1	8
	ร้อยละ	1.6%	0.0%	0.8%	0.4%	0.4%	0.6%
การไม่ละอาย ไม่เกรง กลัวต่อบาป	จำนวน	2	10	1	0	2	15
	ร้อยละ	0.8%	4.0%	0.4%	0.0%	.8%	1.2%
การขาดจิตสำนึกใน เรื่องคุณธรรม จริยธรรม และการ ประพฤติผิดศีลธรรม	จำนวน	22	33	15	22	8	100
	ร้อยละ	8.8%	13.2%	6.1%	8.9%	3.2%	8.0%
อื่น ๆ เช่น ความไม่ เท่าเทียมกัน ความไม่ ยุติธรรม เป็นต้น	จำนวน	10	17	5	19	4	55
	ร้อยละ	4.0%	6.8%	2.0%	7.7%	1.6%	4.4%
รวม	จำนวน	250	250	247	248	250	1245

หมายเหตุ 148.961 Person chi-square = .00

หมายเหตุ Chi-Square = 148.961 p-value = 0.000

5.2.2.2 จำแนกตามเพศ / อายุ / ระดับการศึกษา / อาชีพ / รายได้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบันไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศ / อายุ / ระดับการศึกษา / อาชีพ / รายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2.3 การรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.

5.2.3.1 จำแนกตามภูมิภาค

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยภูมิภาคที่มีสัดส่วนการรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. น้อยที่สุดคือ ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 62.4 และภาคกลางเป็นภูมิภาคที่รับรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.4 โดยเปรียบเทียบ (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 แสดงร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. จำแนกตามภูมิภาค

		ภูมิภาค					
		กรุงเทพและ ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาค ตะวันออก และ เหนือ	ภาคใต้	รวม
ทราบ	จำนวน	123	139	94	121	122	599
	ร้อยละ	49.2%	55.4%	37.6%	48.4%	48.8%	47.9%
ไม่ทราบ	จำนวน	127	112	156	129	128	652
	ร้อยละ	50.8%	44.6%	62.4%	51.6%	51.2%	52.1%
รวม	จำนวน	250	251	250	250	250	1251

หมายเหตุ Chi-Square = 16.529 *p-value* = 0.002

5.2.3.2 จำแนกตามเพศ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2.3.3 จำแนกตามอายุ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยช่วงอายุที่มีสัดส่วนการรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. มากที่สุด คือ อายุ 40 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.3 และที่รู้น้อยที่สุดคือ ต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.5 โดยเปรียบเทียบ (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 แสดงร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. จำแนกตามอายุ

		อายุ				รวม
		ต่ำกว่า 25 ปี	25 - 39 ปี	40 - 59 ปี	60 ปี ขึ้นไป	
ทราบ	จำนวน	32	182	313	68	595
	ร้อยละ	40.5%	43.9%	<u>52.3%</u>	46.3%	48.0%
ไม่ทราบ	จำนวน	47	233	285	79	644
	ร้อยละ	<u>59.5%</u>	56.1%	47.7%	53.7%	52.0%
รวม	จำนวน	79	415	598	147	1239

หมายเหตุ Chi-Square = 9.326 *p-value* = 0.025

5.2.3.4 จำแนกตามการศึกษา

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างการศึกษาย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.3.3.5 จำแนกตามอาชีพ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. แตกต่างกันตามอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอาชีพที่มีสัดส่วนการรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.มากที่สุด คือ กลุ่มข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 58.9 และรับรู้น้อยที่สุด คือ นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 66.7 โดยเปรียบเทียบ (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 แสดงร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. จำแนกตามอาชีพ

		อาชีพ							รวม
		ข้าราชการ/ ลูกจ้าง/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน เอกชน	เจ้าของธุรกิจ/ อาชีพอิสระ	เกษตรกร/ ประมง	รับจ้าง ทั่วไป	พ่อบ้าน/ แม่บ้าน/ เกษียณอายุ /ว่างงาน	นักเรียน/ นักศึกษา	
ทราบ	จำนวน	103	96	138	88	80	75	14	594
	ร้อยละ	58.9%	46.6%	46.8%	50.3%	42.3%	47.8%	33.3%	47.9%
ไม่ทราบ	จำนวน	72	110	157	87	109	82	28	645
	ร้อยละ	41.1%	53.4%	53.2%	49.7%	57.7%	52.2%	66.7%	52.1%
รวม	จำนวน	175	206	295	175	189	157	42	1239

หมายเหตุ Chi-Square = 15.027 p-value = 0.020

5.3.3.6 จำแนกตามรายได้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. การอภิปรายผล

เงื่อนไขคุณธรรมในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความรู้และคุณธรรม การรณรงค์เพื่อให้การรับรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการนำไปประยุกต์ใช้ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ผลการศึกษาสะท้อนว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่จะรับรู้ถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเห็นได้ชัด แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดลึกกลงไปสู่การรับรู้ถึงเงื่อนไขหลักของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีเพียงส่วนน้อยที่รู้ถึงเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาจำแนกตามภูมิภาค อาชีพ การศึกษา และรายได้แล้ว จะเห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มได้ กล่าวคือ ประชาชนในกรุงเทพและปริมณฑล และมีระดับการรับรู้ที่มากกว่าประชาชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่การศึกษาจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่สะท้อนมีผลต่อระดับการรับรู้ รวมถึงอาชีพและรายได้ที่แตกต่างกัน ก็มีผลต่อระดับการรับรู้ที่แตกต่างกันด้วย

สำหรับปัญหาทางด้านคุณธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ ได้แก่ อันดับหนึ่ง คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน รองลงมา คือ การเสียสละ แบ่งปัน ขาดความมีน้ำใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และการขาดความสามัคคี ประองตอง รักใคร่กลมเกลียว เกิดความขัดแย้งในสังคม ตามลำดับ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะเห็นว่า เป็นเรื่องเร่งด่วนในระดับมากถึง

มากที่สุดเร่งดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในประเทศ ซึ่งจากการสำรวจสะท้อนว่า สถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐควรมีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการทำกิจกรรมดังกล่าว และการปลูกฝังเยาวชนในโรงเรียนในคุณธรรมที่สำคัญต่อการสร้างความสงบสุขและความสมดุลยั่งยืนในการดำเนินชีวิต ในคุณธรรมเหล่านี้จะเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่อการส่งเสริมได้มากที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การส่งเสริมคุณธรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับต้องเน้นที่การสร้างคุณธรรมจริยธรรมในระดับบุคคล การเป็นผู้มีคุณลักษณะในการเป็นมนุษย์ที่ดี และเมื่อบุคคลมีคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว ย่อมจะทำให้ขององค์กรมีการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นหลักธรรมาภิบาล และสังคมในภาพรวมมีความสงบสุข

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขคุณธรรมในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล การบริหารองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และศึกษาความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขหลักของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล โดยมีวิธีการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมในระดับบุคคล และในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจะต้องมุ่งเน้นไปที่การ “ปลูก” และ “ปลูก” ความตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรมในระดับบุคคล เพื่อให้คนมีการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่ดี และเมื่อบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปอยู่ในองค์กรแล้ว และได้ทำหน้าที่ในการบริหารและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ย่อมจะทำให้องค์กรนั้นมีคุณธรรมจริยธรรมในวัฒนธรรมองค์กรได้ และสังคมโดยรวมก็จะได้รับประโยชน์ด้วย

7.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย จะแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนแรกจะเป็นการสร้างหรือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่จะต้องมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เยาวชน และส่วนที่สอง คือ การปลูกจิตสำนึกตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มประชาชนทั่วไป โดยมีข้อเสนอจากการผลการศึกษาดังนี้

- 1) การปลูกฝังเยาวชนในโรงเรียน การสอดแทรกในเนื้อหาหลักสูตร และการจัดกิจกรรมเฉพาะทางเพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ และมีการวัดผลที่เป็นรูปธรรม
- 2) องค์กรทางศาสนาต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการใช้หลักทางศาสนาเป็นเครื่องนำทางเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคม
- 3) สื่อมวลชนต้องให้ความสำคัญกับการยกย่องคนดี และประณามคนที่กระทำความชั่ว
- 4) สื่อทุกรูปแบบควรมุ่งเน้นการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสื่อสารด้านต่าง ๆ ต่อคนในสังคม โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมต้องเน้นการใช้สื่อที่เข้าถึงคนได้ง่าย เช่น ละครโทรทัศน์ ในการสอดแทรกการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
- 5) การทำกิจกรรมการกระตุ้นความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กิตติยา โสภณโกไคย. (ม.ป.ป.). “คุณธรรม” “จริยธรรม” และการดำรงอยู่กับสังคมประชาธิปไตย (ความหมายและแนวคิดเชิงทฤษฎี). บทความเผยแพร่ออนไลน์ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน สืบค้นจาก

<http://www.ombudsman.go.th/10/ethical/ethical0.pdf>

จรรยาพร ธรณินทร์. (ม.ป.ป.). ความหมายและหลักการของคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และธรรมาภิบาล. บทความเผยแพร่ออนไลน์ สืบค้นจาก

<http://www.charuapontorranin.com/index.php?lay=show&ac=article&id=5375831&Ntype=6>

จิตต์ศรัทธา. (2553) แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม. บทความเผยแพร่ออนไลน์ สืบค้นจาก

http://sumitta43.blogspot.com/2010/08/blog-spot_14.html

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2548). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 42 (พฤศจิกายน-ธันวาคม): 41-47.

ณัฐพงษ์ ทองภักดี (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความเป็นมาและความหมาย. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 1/2550.

ณดา จันทร์สม, บรรณาธิการ (2551). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา**, พิมพ์ครั้งที่ 1. ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ. (2552). ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: ศึกษากรณี จังหวัดราชบุรี,” **เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้: จากการวิจัยขยายผลสู่ชุมชน**, สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

ประเวศ วะสี (2542). “เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางประชาสังคม : แนวพลิกพื้นเศรษฐกิจ สังคม”

ประเวศ วะสี และ สุเมธ ตันติเวชกุล (2551). รวมบทความของ ศ. นพ. ประเวศ วะสี, ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล และความเห็นนักเศรษฐศาสตร์หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, 7 กุมภาพันธ์ 2551.

ประดินันท์ อุปรมัย และคณะ (2551). **งานวิจัยเรื่องการศึกษาในจังหวัดนนทบุรี : กระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านอาชีพในรูปแบบการศึกษาตามอัยาศัย**, มิ.ย. 2551.

ประสพโชค มั่งสวัสดิ์ (2552). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารเศรษฐกิจ**. ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พระเมธีธรรมมาภรณ์. (2541). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม: กรุงเทพมหานคร.

พิศาล บุญผูก (2550). เครื่องปั้นดินเผาานทบุรี, **โครงการพัฒนาเครือข่ายบริการองค์ความรู้และสารสนเทศ
ดิจิทัลสู่ชุมชน**, สำนักบรรณสารสนเทศ มสธ.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2549). การพัฒนาที่ยั่งยืน. *ASAIHL Thailand Journal*, 2006.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). บทวิทยุรายการ "รู้ รัก ภาษาไทย" ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เวลา 7.00-7.30 น. สืบค้นจาก
<http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=1777>

สมบัติ ทีฆทรัพย์. (2547). คุณธรรม-จริยธรรมสำหรับนักบริหาร. บทความเผยแพร่ออนไลน์ สืบค้นจาก
http://pmcthailand.co.th/dwnld/article/oth/oth_merit.pdf

สมาคมข้าราชการพลเรือนแห่งประเทศไทยและคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2540).

เทคนิคในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพมหานคร. สุมิตรา
สันติ บางอ้อ และคณะ (2542). การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2542 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
สมบูรณ์ แก้วกระบิล (2550). กระบวนการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้านเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนเกาะเกร็ดเพื่อไปสู่
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ดีเด่น. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราช
ภัฏ จันทระเกษม.

สมพจน์ กรรณนุช (2551) เศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน.

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.**

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2547). **กระบวนการวิเคราะห์และปฏิบัติตามแนวพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม ๔
ประการ.** บทความเผยแพร่ออนไลน์ พฤศจิกายน 2547. สืบค้นจาก
<http://www.asoke.info/09Communication/DharmaPublicize/Kid/k172/062.html>
สืบค้นวันที่ 25 กรกฎาคม 2557.

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง (2551). **การเรียนรู้ร่วมกันแบบมีเข็มมุ่งสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด.

เสรี พงศ์พิศ (2549). **เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลังปัญญา.

ไสว บุญมา (2543). เศรษฐกิจพอเพียง : ภูมิปัญญาชาติไทย. กรอบแนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง,
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** พิมพ์
ครั้งที่ 2.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). **การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง.**
พิมพ์ครั้งที่ 2.

สำนักงานนโยบายและแผน, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2542). **สรุปผลการดำเนินงานโครงการอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติในรอบ 2 ปี.**

- วิชัย รูปขำดี (2552). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาชุมชน**, ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศรีศักร วัลลิโภดม (2543). เศรษฐกิจพอเพียงถือได้ว่าเป็นพลังของแผ่นดิน, **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์** 47, 27 (3-9 ธันวาคม) หน้า 12-13.
- ศิริพร สัจจามันท์ และคณะ (2550). **การพัฒนาชุมชนลุ่มน้ำภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง**. รายงานการวิจัย: สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อานันท์ ปันยารชุน (2542). คำกล่าวเปิดงานสัมมนาประจำปี 2542 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง” ปาฐกถา.
- อภิชัย พันธเสน, พิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา และสรวิชัย เปรมชื่น (2549). **การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม**.
- อภิชัย พันธเสน (2544). เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะรูปแบบที่พึงปรารถนาของระบบสวัสดิการสังคมไทย, **หนังสือรวมบทความการเสวนาสหสาขา สหวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ 1**.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549). **พุทธเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้าวิชาการ.
- อภิชัย พันธเสนและคณะ (2550). รายงานการวิจัยโครงการสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเสนอแนะและบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เอ็ด ภิรมย์ (2548). **เกาะเกร็ด: แหล่งวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ยังมีชีวิตทรงคุณค่าหลากหลายเรียบง่ายและงดงาม**, di กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็นพีสกรีนพรีนติ้ง จำกัด

ภาษาอังกฤษ

- Covey, S.R. (1991). **Principle-centered Leadership**. Great Britain: The Bath Press.
- Draft, R.L. (2001). **The Leadership Experience**, 2nd edition. New York: Harcourt College Publishers.

เว็บไซต์

- www.oknation.net. บทความ “เศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน. มิถุนายน 2552.
- www.sufficiencyeconomy.org “การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

ภาคผนวก ก แบบสอบถามโครงการศึกษา “คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

แบบสอบถามโครงการศึกษา
“คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”
โดย ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการสำรวจ

- 1) เพื่อศึกษาการรับรู้เงื่อนไขหลัก “คุณธรรม” ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของคนไทยในแต่ละภูมิภาค
- 2) เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล

องค์ประกอบของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และ รายได้

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการรับรู้เงื่อนไขคุณธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ท่านทราบและเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด
() มากที่สุด () มาก () น้อย
() น้อยที่สุด () ไม่รู้จัก (ข้ามไปข้อ 3)
2. ท่านทราบถึงเงื่อนไขหลักของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตหรือไม่
ประกอบด้วยอะไรบ้าง
() ทราบ โปรดระบุ..... () ไม่ทราบ
3. ท่านคิดว่าการยึดหลักคุณธรรมข้อใด มีส่วนสำคัญในการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมไทย (ระบุที่สำคัญที่สุด 3 ข้อ) (ตัวอย่าง อาทิ ซื่อสัตย์/สุจริต/ขยัน/อดทน/กตัญญู/แบ่งปัน/ฯลฯ)
3.1 _____
3.2 _____
3.3 _____
4. ท่านคิดว่าการยึดหลักคุณธรรมข้อใด มีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน (ระบุที่สำคัญที่สุด 3 ข้อ) (ตัวอย่าง อาทิ ซื่อสัตย์/สุจริต/ขยัน/อดทน/กตัญญู/แบ่งปัน/ฯลฯ)
4.1 _____
4.2 _____
4.3 _____

5. ท่านคิดว่าปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบันคือเรื่องอะไร
โปรดระบุ _____
6. ท่านคิดว่าประเทศไทยต้องเร่งให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในระดับใด
() เร่งด่วนที่สุด () เร่งด่วนมาก () เร่งด่วนน้อย () เร่งด่วนน้อยที่สุด () ไม่ใช่เรื่องเร่งด่วน
7. ท่านคิดว่า ใครควรจะมียุทธศาสตร์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย
โปรดระบุเป็นหน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล (โปรดระบุที่สำคัญที่สุดเพียงคำตอบเดียว)
() หน่วยงานภาครัฐ โปรดระบุ _____ () สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน
() สถานศึกษา () ตำรวจ
() องค์กรทางศาสนา () อื่นๆ โปรดระบุ 1 _____
() สื่อมวลชน () อื่นๆ โปรดระบุ 2 _____
() สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ปปช.) () อื่นๆ โปรดระบุ 3 _____
8. ท่านคิดว่ากิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมดังต่อไปนี้ มีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยในระดับใด

กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย	ผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย				
	มากที่สุด	มาก	น้อยที่สุด	น้อย	ไม่มีผลเลย
8.1 กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม					
8.2 ส่งเสริมให้คนยึดหลักทางศาสนาเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิต					
8.3 ปลูกฝังเยาวชนในโรงเรียน					
8.4 สื่อมวลชนต้องให้ความสำคัญกับการยกย่องคนดี และประณามคนชั่ว					
8.5 การใช้สื่อที่เข้าถึงคนได้ง่าย เช่น ละครโทรทัศน์ ในการสอดแทรกการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม					
8.6 การใช้สื่อประชาสัมพันธ์กระตุ้นการตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง					
8.7 การเพิ่มความเข้มข้นในการตรวจสอบและสืบสวนข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่มีบทบาทในการตรวจสอบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และขัดต่อหลักคุณธรรมจริยธรรม					
8.8 อื่น ๆ ระบุ.....					

กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมใน สังคมไทย	ผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย				
	มากที่สุด	มาก	น้อยที่สุด	น้อย	ไม่มีผล เลย
8.9 อื่น ๆ ระบุ.....					

9. ท่านทราบถึงค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของคสช.หรือไม่

() ทราบ () ไม่ทราบ

10. ท่านคิดว่าการส่งเสริมให้นักเรียนท่องค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการในโรงเรียน จะช่วยปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวแก่เด็กได้ในระดับใด

() มากที่สุด () มาก () น้อย () น้อยที่สุด () ไม่ได้เลย